

Dk - DIALOG

Cena 12,- Kč

Pro členy Demokratického klubu zdarma

SLOVO ÚVODEM

V každé době se vyskytují různé krize s odlišným charakterem (ekonomická, společenská, politická), které mají různou závažnost i rozsah (světová, národní nebo jinak omezená). Jejich průběh má však podobná pravidla. Nejvýrazněji se pociťuje na jejím začátku, pak si na ni jakoby zvykáme a věnujeme jí stále menší pozornost (v tisku i ostatních masových médiích), a když skončí, tak to zpravidla ani nezaznamenáme, pokud ovšem nevyústí v otevřený konflikt. V poslední době jsou takovou krizí události na Ukrajině, které mají evropský rozměr a závažnost především pro zachování Ukrajiny jako samostatného státu. Jelikož se této problematice věnuje kol. Kalvach v rozsáhlejší příspěvku, uvedu zde jen několik poznámek. Ruská řízená demokracie je jiného charakteru, než měl německý nacistický totalitní systém. V realitě neexistují dva zcela stejné politické systémy, jiný byl italský fašismus a španělský frankismus ve srovnání s německým nacismem, jiná je demokracie americká ve srovnání s jednotlivými demokraciemi ve světě, které se též mezi sebou významně liší. Ruská řízená demokracie (je otázkou, do jaké míry to ještě je demokracie, avšak tím se zde nebudu zabývat, to by vyžadovalo mnohem více prostoru, než nabízí úvodní slovo) navazuje na imperalistickou politiku carského samoděržaví, kterou převzal také totalitní komunistický systém a nyní se k němu hlásí i Putinovo Rusko. Snaha o emancipaci ukrajinského (maloruského) jazyka je starého data a byla vždy tvrdě potlačena (v polovině 20. století pronásledováním snah spolku sv. Cyrila a Metoděje a Tarase Ševčenka; při řešení národnostní otázky v býv. Sovětském svazu docházelo též k faktické diskriminaci ukrajinštiny). Nezdá se však, že současný ruský režim si přeje vojenský konflikt a jistě si ho nepřejí ani ostatní země.

Není náhodné, že činy totalitních systémů i činy řízené demokracie se často významně podobají. Připojení Krymu k Ruské federaci je obdobou využití národnostní menšiny k vojenské agresi (většina krymských Rusů si pravděpodobně

připojení k Rusku přála, ale to nemohlo být důvodem k porušení mezinárodního práva i souhlasu s Budapešťským memorandem o zachování celistvosti Ukrajiny za dobrovolnou rezignaci na jaderné zbraně) podobně jako bylo využití německé menšiny v roce 1938 k zabránění Sudet a tím k likvidaci Československa (ne všichni Němci si toto připojení přáli a také zde došlo k porušení mezinárodních závazků). Jde v současné době o evropskou krizi a bude důležité, jak se k ní postaví Evropská unie. Bude to zároveň prověrkou její efektivnosti i vnitřní konsistence (zatím se zdá, že oboje zde chybí, jak ukazují vyjádření zástupců některých zemí, které zdůrazňují preferenci svých ekonomických zájmů před jasně vyjádřeným politickým postojem). Lze jen vyslovit přání, aby probíhající diplomatická řešení vedla k zachování Ukrajiny jako samostatného státu.

V příspěvku věnovanému přímé demokracii ve Švýcarsku se zasvěceně k této problematice vyslovuje kol. Neugebauer. Domnívám se, že rozdíl mezi přímou a zastupitelskou demokracií se někdy přeceňuje (pokud ovšem nebudeme tvrdit, že základem přímé demokracie je referendum o všech rozhodnutích, zákonech a předpisech, přímá volba všech politiků a možnost jejich průběžného odvolávání). S tím souvisí i návrh Karla Janečka na volební systém, který podle něj dává větší váhu informovaným voličům, kterému jsme dosud v Dk-Dialogu nevěnovali pozornost. Nejsem si jist, že si takovou pozornost zaslouží, neboť se jedná o výraz fascinace matematikou; výsledek takového systému hlasování by byl obtížně předvídatelný a jistě zkreslený. S tím souvisí jiná skutečnost, které jsme věnovali pozornost; kroužkování na volebních listech, pokud není povinné, porušuje rovnost hlasů. Sestavování kandidátek by mělo být svěřeno tomu, kdo za kandidáty nese v jistém smyslu odpovědnost a kdo jejich předcházející politickou činnost je schopen posoudit a osobně je zná; to zpravidla není ten, kdo o jejich postojích dozvídá z médií. Rozhodně si nemyslím, že kroužkování přispívá k volbě kvalitnějších kandidátů.

Pozornost věnujeme v tomto čísle i filozofickým souvislostem demokracie a demokratismu a též korupci. Domnívám se, že existuje ještě několik dalších aktuálních otázek, kterým by bylo vhodné se věnovat. Jsou to stále snahy vracet se k přijaté dohodě o církevních restitucích a k jejímu naplňování. Demokratický klub se k tomu tomuto tématu vyjádřil ve stanovisku č. 49 a nemáme důvod se k této otázce vracet. Jinou otázkou je platnost lustračního zákona, jehož zrušení navržené komunistickými poslanci v prvním čtení odmítla letos v únoru poslanecká sněmovna. Není podivné, že jeho platnost vadí zejména příslušníkům současné komunistické strany, kteří tím stále potvrzují, že na původní KSČ přímo navazují.

Zdeněk Pavlík

ČESKÉ DEMOKRATICKÉ REMINISCENCE K UKRAJINĚ

Jak známo, skutečné společenské a politické krize buď vybuchují ve změny, nebo degenerují v situace. Krize jsou akutní, hrozí výbuchem, a pokud nevyhas-

nou, tak eskalují a vynucují akutní řešení. Politickým balancováním na hraně, ovšem současně denním chlebem mocenské praxe, je sušení akutních krizí, jejich převádění, vyhasínání v chronické situace. Musí to být docela sofistikovaný proces vyžadující kromě mocenských prostředků i schopnou režii, časování a spoustu triků o tom, jak se má „vrtět psem“. Mistrí mocenských her, pokud milují adrenalin, jistě pracují i s krizemi uměle provokovanými či aktivně spouštěnými, aby právě jim a nikoliv protivníkům patřila volba času, místa i „zbraní“. „Krizemi pod dohledem“ před jejich konečným uhašením vypustí páru společenského přetlaku, přečtou své odpůrce, seberou jim masovou podporu lidí zklamaných neúspěchem i decimovaných následnými tresty pěšáků a vytěží i další cenný politický kapitál. Smutný stereotypní obraz zklamaných nadějí v lidských dějinách, nevyužitých možností, masového zneužití a vítězství zla, jde-li o krize ve smyslu obrany, vzpoury, protestu uchvácených, totalitně podmaněných společenství – jako na Ukrajině 2014, jako v Československu 1968, jako ...

Paralela mezi námi a Ukrajinou nesporně existuje, včetně důsledků komunistického rozvratu společnosti, včetně mocenské elity totalitně privilegovaných, kteří opakovaně převádějí moc v peníze a peníze v moc (za NEPu, v realitě Tuzexů a Sanopzů, v šedé ekonomice reálného socialismu, v privatizacích do předem připravených rukou po roce 1989, v kultuře oligarchů), a také včetně společného, nejen česko-ukrajinského, nepřítele – bezskrupulního sovětského (ruského) imperialismu. Můžeme tak odhadnout, co se dnes děje a co přijde: Mezinárodně jsme ve fázi „verbální podpory“ – kdo se děsí toho, že by měl vstoupit do konfliktu, řeční a bije se v hruď potvrzujíc, že pes, který štěká, nekouše. Zákulisní diplomacie velmocí se stejně jako v případě Sýrie již dávno dohodla, jak to skončí. Takže pokud nemá dojít k rozdělení země (Krym není dělení nýbrž anexe), přijdou záhy vysvětlovači, kteří klnutí a bití v hruď nahradí vysvětleními, proč to vítězstvím Putina nutně skončit muselo a proč je to dobře jaksi nejen pro něj a Rusko, ale přímo pro svět i pro Ukrajinu, její perspektivu a prosperitu, jak to vlastně sami „proští“ Ukrajinci chtějí, jak vlastně byly nezodpovědné od samého začátku ty „extremistické“ akce ukrajinských „nacionalistů“ a jak je třeba pana Putina „uklidnit“ důslednou ochranou „oprávněných“ ruských zájmů kdekoli ve světě a především lidských práv ruských menšin, i kdyby jimi byly invazní páte kolony. Opravdu nic nového pod sluncem – tak se přece mluvilo i o Hitlerovi, Sudetech, anšlusu Rakouska: samé pochopitelné zájmy, historické kořeny, německé menšiny: jeden národ, jedna vlast, jeden vůdce. Z té analogie mrazí: jak to říkala Runcimanova komise o Sudetech? Co tvrdil, že světu zachránil, premiér Chamberlain po Mnichovu? A jak to napsal František Halas v Torzu naděje? „Zvoní, zvoní zrady zvon, zrady zvon, či ruce ho rozhoupaly, Francie sladká, hrdý Albion a my jsme je milovali ... Ty vládkyně moří všemocná, to moře slzí naše je ...!“ Ano, naše tehdy a Ukrajiny dnes. Dnes se ovšem do žvanění přidá cosi o novém světovém řádu, takže další fázi budou nejen mezinárodní komise a výbory zabývající se monitorováním doutnajících chronifikované situace – bez efektu, bez účinné pomoci

komukoliv (jako ve Srebrenici), zato za slušné peníze daňových poplatníků, ale také profesionální usmířovači (něco jako někdejší dohazovači).

Při rezignaci na univerzalisticky unipolární svět, při jeho nahrazení soužitím regionů, půjde v nesvobodném světě o závažné zneužití kdečeho včetně fenoménu usmíření, kdy win-win strategie všeobecného prospěchu bude nahrazena vynuceně „dobrovolnou“ rezignací ovládnutých. Neboť usmíření bude v zájmu světového klidu, oné „záchranu míru“ znamenat vzdání se odporu, rezignování na skutečnou svébytnost a suverenitu, nikoli však na imperiální ovládnutí. „Svět“ bude vyžadovat „usmířené“ snášení uchvatitelů, „majitelů regionů“, nikoliv autonomní svébytnost a lidsko-právní svobodu. Tento orwellovsky nový řád může usilovat, aby hodnotový systém z éry válek byl nahrazen pragmatismem moci na věčné časy míru. Po staletích důrazu na hodnoty a ctnosti jsme svědky úsilí, aby v některých částech světa odpovědnost mocných „vyššímu principu mravnímu“ či demokraticky občanům (lidu) byla fakticky nahrazena „usmířenou“ podřízeností „asertivní“ mocenské elitě – jako po vestfálském míru na konci třicetileté války: koho území, toho víra jako záruka míru. Na Ukrajině, jako u nás? Skutečné usmíření ovšem může přijít jen jako výsledek obecného přijetí univerzálního tolerantního hodnotového systému po upřímném pokání provinilých, které je nezbytnou podmínkou upřímného odpuštění. Jen tak se mohou skutečně zahojit hluboké rány v organismu jednotlivců i celé společnosti. O to ale nepůjde, neboť hodnotový systém, odpovědnost, svědomí stávají se ve staronovém pojetí nejen domněle „vyčpělou veteší“, ale též nežádoucím „semeništem vášní a společenských krizí“. Ostatně, nechtějí-li usilovat o spravedlnost, co jiného mají mocní tohoto světa učinit než popřít hodnoty a odmítnout sounáležitost, věrnost, víru, archetypy: ať žije orwellovsky nový svět lidí zvláštního vyrazení s dylitovaným svědomím a s amputovanými emocemi kromě lásky k vůdcům a vlasti: jedna masa, jedno území, jeden vůdce! Je této budoucnosti Ukrajina předzvěstí?

Uvidíme. Vše bude ovšem vyžadovat čas a represe „korektně nenápadné“. Na Ukrajině poběží nám tak důvěrně známá normalizace s mravním rozkladem společnosti okořeněným umělou diskontinuitou pseudo vědeckotechnického rozvoje a jistě také s obdobou akce Asanace, která za čas vyvrhne „na Západ“ vlnu nepohodlných či úkolovaných disidentů. Vždyť, takoví jsme byli a proč by mělo být na Ukrajině jinak, když se to mocensky osvědčilo?

Co můžeme za této situace učinit – obecně, pro Ukrajinu i pro sebe, pro společenství České republiky? Soudím, že odpověď je velmi jednoduchá i nekonečně složitá zároveň. Obecně je třeba věrnosti ideálům (hodnotám), vědomí sebe, hrdinství i obezřetnosti všedního dne, neutuchající občanské angažovanosti, cílevědomého usilování i úporné obrany svých zájmů a práv – dům od domu, rodinu od rodiny, obec od obce, pracoviště od pracoviště proti znovu uchvacujícímu (ne)demokratickému centralismu. Co to však znamená konkrétně – událost od události, den ode dne v měnící se situaci a při vysilující urputném usilování Moci o ovládnutí společnosti, o umné zneužití těch kterých ušlechtilých snah? Ne-

vím – bohužel. Je nutno jednat podle svého „nejlepšího vědomí a svědomí“ a trvat na svém, trvat i na tom, že existuje dobro a zlo (především v nás samých), kterému lze odporovat a říkat NE, naučit tomu své děti, občansky bojovat za kvalitní školství s hodnotovou výchovou k angažovanému občanství, pěstovat vědomí historických souvislostí, vyjadřovat statečně své postoje stejně k Ukrajině jako k domácím poměrům – mluvit pravdu, hájit pravdu – Bože, kdo to už říkal? Že by Hus, Komenský, Masaryk? Patříme ještě k nim, nebo jsme se již stali orwellovsky postmoderními diskontinuítními lidmi staronového řádu? I o tom a především o tom – o nás a především o nás - je dnes v České republice Ukrajina. Sbírky a petice, natož prázdné proklamace vládních činitelů, jsou málo, jsou málem nic. Ukrajině, ukrajinským přátelům můžeme pomoci jen tehdy, budeme-li sebevědomí a zásadově pevní sami v sobě, ubráníme-li pro sebe, a teprve tím i pro ně, své společenství, o které by se mohli opřít, kterým by se mohli inspirovat, ubráníme-li i pro ně integritu svého společenství, svou demokracii, svůj politický systém, i když se bortí tak děsivě, jak jsme toho svědky, že zdají se být nezachránitelné. Vždyť přesto podle Františka Halase vždy zbývá alespoň „torzo naděje“, budeme-li o ni ovšem usilovat. Jen pak můžeme psát za sebe i za Ukrajinu, věz, „ty vládkyně moří všemocná, to moře slzí naše je, ovoce hněvu rychle zrá, už řinčí kotva naděje“, jen při opravdovém usilování snad stále ještě lze smysluplně vyzývat, „pěšáckým rytmem zněte slova úzkostí šikovaná – té úzkosti dvanácté“, přestože stále znovu a právě dnes slovy Karla Kryla „na rohu ulice vrah o morálce káže, před vraty věznice se procházejí strážé“, přestože „v ponurém osvětlení gotického sálu, kupčící vyděšení hledí do misálů a zástup mordýřů se raduje a jásá, že prvním z rytířů je veličenstvo Kat.“ Na Ukrajině, v Rusku jako kdysi zde. Kdysi? Dnes?

Vše dobré demokratické, občansky statečné Ukrajině – i v našem zájmu! Vše dobré demokratickému, občansky statečné ČR – i v zájmu Ukrajiny! A pozvánku na konec: 17. června by se měl v Praze slavnostně odhalovat pomník československým letcům bojujícím za 2. světové války ve Velké Británii. Organizují to britští občané a měli bychom přijít, měli bychom si datum označit červeně v kalendáři, abychom nezapomněli – na ně, ale ani na ty piloty a především na kontinuitu - historickou i společenskou: po mnichovské zradě přišel společný odpor proti vítězícímu zlu a marasmu, tehdy a nutně i nyní. Po Chamberlainovi přišel Churchill a přijde znovu. I proto bychom měli přijít i my – symbolicky k tomu pomníku svých statečně padlých i společného usilování.

Zdeněk Kalvach, březen 2014

FILOSOFICKÁ DILEMATA DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI

Problematika demokracie a demokratismu nepatří k hlavním tématům filosofie, i když demokratická společnost je dnes nezbytnou podmínkou pro rozvíjení

samotné filosofie a poznávací aktivity obecně. Nicméně k otázce demokracie a s ní spojených problémů se v minulosti vyslovila řada filosofů (antické Řecko, J. Locke, J. J. Rousseau, I. Kant, G. Hegel a další). V současnosti se řada autorů zabývá tzv. sociální filosofií, která tvoří přechod mezi filosofií a sociologií. Je to například návaznost na koncepci ideálních typů Maxe Webera, na formulaci základních principů liberalismu, dále teorie spravedlnosti J. Rowlese, teorie uznání A. Honnetha nebo tzv. rozumějící sociologie v návaznosti na M. Heideggera. Všechny tyto koncepce mají podle mého názoru parciální charakter a střetávají se se závažnými protiargumenty.

Z metodického hlediska je pro současnou vědu rozhodující rozvíjet poznání prostřednictvím formulace teorií. Jedině na základě dobré teorie je možné v určité doméně identifikovat objekty, jejich vztahy, problémy a přijatelné způsoby jejich řešení (Einstein). V tomto smyslu v oblasti společnosti neexistuje obecná, tj. obecně přijatelná teorie, která by poskytovala metodologické prostředky pro teoretické řešení společenských problémů. Na druhé straně sám společenský vývoj dospívá postupně k situaci, kdy lidé vyjadřují svou nespokojenost s dosavadními společenskými poměry a revoltují proti existujícím privilegiím a za lepší formy životní existence. Takovým násilným zlomem byla především Velká francouzská revoluce, jejímž výsledkem byla pod heslem rovnost – volnost – bratrství formulace Deklarace práv člověka a občana z r. 1789.

V důsledku spojení teoretických úvah se sociálními změnami ve společnosti, emancipací lidových vrstev z dominance aristokracie ve středověké společnosti je směřování k demokratické společnosti formulováno v sociálních teoriích převážně jako vláda lidu a pro lid, sociální spravedlnost a svoboda. Tato témata se v moderní době stala hesly politických hnutí a politických stran vzájemně se střetávajících v boji o mocenské pozice ve státě a následně i tématy politologie jako speciální odnože sociologie.

V současných politologických analýzách při neexistenci všeobecné teorie se rozvinula komparativní studia, která se snaží poměřovat, nakolik se demokracie v určitém státě přibližuje svému vzoru – tradičně západním státům USA, Velké Británii, Skandinávii. I když zejména v postkomunistických státech jsou taková srovnání pozitivní ve smyslu odstraňování reziduí totalitarismu, v současné době však pro pochopení společenského pohybu v období globalizace nedostačují. Jako nedostatečné se jeví zaměření na vnitrostátní společenské poměry analyzované izolovaně od světového vývoje. V období, kdy zejména menší státní útvary ztrácejí svou suverenitu na rozdíl od velmocí a jejich „národních“ zájmů, které nejsou charismatické, je vnitřní společenská situace závislá na tomto soupeření mocenských zájmů.

Kromě velmocenských zájmů ovlivňují vnitřní situaci a úroveň demokracie i nadnárodní koncerny, které svou ekonomickou vahou převyšují ekonomiku jednotlivých států a zprostředkovaně ovlivňují společenskou situaci. Tyto globální faktory ovlivňují historický vývoj jednotlivých státních útvarů, což komplikuje

stanovení kritérií úrovně demokracie či demokratického státu v těchto státech i měřítko komparace s jinými státy. Vedle těchto mocenských vztahů ideál blahobytného státu jako základ sociální soudržnosti je narušován obecnou tendencí k nerovnosti v ekonomické a finanční sféře. Pomyslné nůžky ve vztahu bohatých a chudých se rozevírají. V USA 1 % nejbohatších jedinců disponuje cca 60 % majetku, v Německu 1 % nejbohatších 25 % majetku – a toto procento v obou zemích vzrůstá. A 85 nejbohatších subjektů vlastní větší majetek než polovina obyvatelstva planety. Střední třída ztrácí svou identitu a sociální sílu. Vzniká reálné nebezpečí vlády oligarchie.

Konsolidovaná situace každého – i demokratického – státu je založená na fungující ekonomice, tzn., že není postižena ekonomickou a finanční krizí. Ale celý tento ekonomický a finanční komplex nefunguje na principech demokratického státu.

Dalším problémem rozvíjení demokracie v souvislosti s růstem ekonomiky jako základu fungujícího státu je ekologie. Ústředním problémem environmentalismu je otázka, nakolik lze využívat přírodní zdroje a co zachovat pro budoucí generace (požadavek udržitelného vývoje). S tím souvisí i problém demografický. Nebezpečný početní růst populací v rozvojových zemích a současně pokles úrovně plodnosti v zemích rozvinutých vytvářejí nerovnováhu ve spotřebě nutné k zachování holého života a tím ohrožují prosazování demokratických idejí ve většině oblastí planety. Ještě obtížněji se stanovuje další kritérium úrovně demokracie – kvalita života. Toto kritérium závisí nejen na příznivých podmínkách předchozích determinací, ale především na historických okolnostech vývoje etnik a národů, jejich tradic, rituálů a symbolů.

Kromě toho každý demokratický stát je nutně spojen s existencí nedemokratických organizací, které garantují jeho vnitřní a vnější bezpečnost (armáda, bezpečnostní složky) a umožňují výkon státní správy (byrokracie). V každém státě se současně vyskytují celé oblasti činností, které nefungují na demokratických principech (věda, umění, sport) a z nichž se zpravidla rekrutují elity dané společnosti.

Demokratické státy rovněž tolerují existenci institucí, které nefungují na demokratických principech (církve, náboženské a jiné společnosti). Harmonizovat vztahy mezi těmito oblastmi uvnitř státní struktury a uvést je do souladu s ambicemi soupeřících politických stran a hnutí je velkým uměním politiky a jistě i aktuálním předmětem politologie. Nicméně demokracie stále – především v rozvinutých zemích – funguje jako ideál lidské pospolitosti a sociální soudržnosti. Jde o racionální shodu v základních hodnotách považovaných za demokratické: respektování vůle lidu (demokratické volby), svobody (definované v listině základních práv a svobod) a spravedlnosti (určené souhrnem zákonů v demokratické legislativě). Při realizaci těchto demokratických ideálů hraje důležitou roli společenská psychologie, kterou do značné míry utvářejí média. Jde o určitý přístup k řešení aktuálních problémů, které jistě nelze vyřešit hned a najednou, ale postupně v určité perspektivě.

Tento přístup lze formulovat pouze rámcově jako určité pozitivní nastavení vůči přehnané negativistické kritice. Je samozřejmé, že tato kritika je na místě v případě ohrožení základní demokratických principů, nicméně za normálních poměrů vyžaduje pozitivní využívání možností, které poskytuje současná zdaleka ne ideální společnost ve snaze a víře ve zlepšení nedostatků a potíží, jež přináší současná globální společnost. Lidské ideály, přání, tužby, potřeby a požadavky tvořící podmínky individuální seberealizace, jsou neohrazené a je nutné je harmonizovat v rámci možností aktuální společnosti v dobré víře, že demokratická společnost je zárukou jejich naplnění.

Břetislav Fajkus, březen 2014

KONEC LIBERÁLNÍHO ÚSPĚCHU A LIMITY PŘÍMÉ DEMOKRACIE?

Těsné přijetí iniciativy „Proti masovému přistěhovalectví“ ve Švýcarsku vyvolalo vlnu reakcí v celé Evropě. Jejím cílem je totiž omezení svobody pohybu osob, na kterých je založena evropská integrace. Švýcarsko sice není členem *EU*, ale doposud mělo přístup na jednotný trh *EU* díky tzv. *bilaterálním smlouvám*, které jsou nyní ohroženy. Stalo se Švýcarsko obětí vlastního ekonomického úspěchu? Nebo se politici nedokázali vysvětlit fungování migrace? A jaké jsou důsledky rozhodnutí pro Švýcarsko?

Nelehké vztahy s *EU*

Švýcarsko řeší svůj vztah k integraci Evropy už velmi dlouho. V roce 1960 bylo jedním ze sedmi zakládajících členů *ESVO* (Evropského sdružení volného obchodu). Časem však téměř všichni členové přistoupili k hlavnímu proudu evropské integrace. Zůstaly jen čtyři státy, které se počátkem 90. let rozhodly přidat alespoň k *EHS* (Evropskému hospodářskému společenství). Mezi nimi i Švýcarsko, jehož vyjednávání však zastavilo velmi těsné referendum (50,3 % vs. 49,7 %) roku 1992. Vláda tak byla nucena hledat jiné řešení, kterým se staly *bilaterální smlouvy*. Díky nim Švýcarsko na rozdíl od členů *EHS* automaticky nepřijímá legislativu *EU*, ale je o ní rozhodováno v *bilaterálních* komisích Švýcarska a *EU* (ne Švýcarska a všech členů *EU*). De facto je však Švýcarsko členem *EHS*, které přispívá do rozpočtu i novým členským státům včetně ČR. Bilaterální smlouvy byly potvrzeny v referendech o zavedení Schengenského prostoru v roce 2005 (55 % vs. 45 %) i rozšíření o Bulharsko a Rumunsko v roce 2009 (59,6 % pro vs. 40,4 % proti).

Součástí bilaterálních smluv byla i tzv. *gilotinová klauzule*, kdy vypovězení jedné smlouvy ruší platnost všech bilaterálních smluv. Úspěch referenda zavázal vládu (která byla ve svém doporučení proti přijetí) k zavedení kvót na pohyb osob. To by znamenalo porušení smlouvy o volném pohybu osob, a tudíž zruše-

ní bilaterálních smluv jako takových. Vláda má na převedení vůle lidu do podoby zákona tříletou lhůtu. Právě na podobu zákona čeká *EU*, podle které bude reagovat. Krátce po schválení se začaly ve Švýcarsku řešit alternativy, ovšem získání výjimky na omezení pohybu osob po vzoru malinkého Lichtenštejnska je nereálné – podobně jako nastavení kvót tak vysokých, že by de facto k omezení pohybu osob nedošlo.

Tlaky a závislosti

Čtvrtina obyvatelstva Švýcarska jsou cizinci. Země s poloviční rozlohou ČR tvoří z 60 % Alpy, které nutí osm miliónů obyvatel žít dost koncentrovaně. Ze sousedních států navíc přijíždí denně asi 230 000 pracovníků. Švýcarsko je malá otevřená exportní ekonomika bez nerostného bohatství, závislá na obchodu a inovacích. Díky přístupu k jednotnému trhu *EU* se dostalo Švýcarsko z hospodářské krize 90. let. Od roku 2010 je nejkonkurenceschopnějším státem světa¹.

Vděčí za to i schopnosti získat nejlepší pracovní síly a udržet si náskok ve výzkumu. Ze země pochází globální firmy jako *Nestlé*, *Novartis*, *Credit Suisse*, *UBS* či *ABB*, u kterých tvoří cizinci i polovinu zaměstnanců (ve vedení je podíl vyšší). Kvůli zavedení kvót dojde k boji o určení podílu mezi povolenými pro členy *EU* a třetích zemí. Obory jako *IT* (např. *Google* má evropskou centrálu výzkumu v Curychu) závisí na přísunu *IT* odborníků z Indie, biotechnologické firmy naopak získávají odborníky z USA. Také nejlepší univerzita na kontinentně *ETH* v Curychu se pyšní vysokým podílem zahraničních studentů. I lokální obory jako je zdravotnictví, školství nebo stavebnictví by bez zahraničních pracovníků nemohly fungovat. Úspěch Švýcarska je tedy podmíněn dostatkem kvalifikovaných pracovníků, kteří nejvíce přicházejí ze sousedních kulturně blízkých zemí. Největší emoce však vyvolává pátá největší imigrantská skupina z muslimského Kosova.

Rozdělená země

V kampani pro přijetí iniciativy se objevovaly argumenty o přečpaných silnicích a příliš drahých bytech - o infrastruktuře, která nezvládá „přívál“ imigrantů. Reálnější je strach obyvatel příhraničních regionů z levnější konkurence ze zahraničí snižující pracovní standardy (sociální dumping). Ovšem výsledky hlasování, kterého se účastnilo velké množství voličů (56 %), neodpovídají těmto argumentům. Nejvíce imigrantů míří do měst a paradoxně regiony zažívající největší přistěhovalectví a růst cen (okolí Curychu a Ženevy) hlasovaly jasně proti iniciativě. Nejvíce obav z „masového přistěhovalectví“ tak mají regiony v horách s minimálním podílem imigrantů i tlaků na infrastrukturu. Iniciativa tak potvrdila rozdělení země na urbánní liberální voliče a konzervativní voliče

---

¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Global_Competitiveness_Report

z regionů. Hlasování kopíruje výsledky kontroverzního referenda o zákazu minaretu vypovídajícím o touze po kulturní homogenitě a statní suverenitě. Výsledky tak potvrzují výzkumy o odporu proti imigraci, který jsou založen spíš na strachu z emocionálních kulturních faktorů než racionálních ekonomických argumentů.

Dále se potvrdilo tradiční rozdělení mezi jazykovými regiony. Výrazně proti byla levicovější a proevropštější západní francouzsky mluvící část. Zatímco německy mluvící část se silnou pravicově populistickou *SVP* (Švýcarskou lidovou stranou) hlasovala pro. Podobně italsky mluvící region Ticino u hranic s Itálií má vlastní silnou pravicově populistickou stranu podobnou severoitalské Lize. Díky nižším daním se tam přistěhovaly italské firmy, do kterých vsak dojíždí množství pracovníků z Itálie. Místní Švýčari se obávají především tlaku na ceny a podmínky práce (tzv. sociálního dumpingu). Dle levice zde měli dříve zasáhnout politici a kontrolovat férové podmínky práce. Možná by tak nechybělo 19 526 hlasů, které iniciativu rozhodly.

Proč? Emoce, diskurs, systém

Emoce dokáže nejlépe využít populistická *SVP*. Jejich plakáty využívají kontrastní barvy černou-bílou-červenou apelující na emoce. Obrazy zcela zahalených muslimek, minaretů podobných raketám, bílých oveček vykopávajících tu černou apelují na strach z cizího. Dle mého je zvláštní, že kampaň proti iniciativě přebírala agresivní barvy *SVP* místo toho, aby nabídla pozitivní alternativu. Odpůrci iniciativy nebyli schopni vytvořit pozitivní emocionální asociaci s bilaterálními smlouvami, na kterých je založen současný úspěch Švýcarska.

Dalším zásadním prvkem je diskurs o migraci ve Švýcarsku. Výzkumy mínění v Evropě ukazují, že občané jsou si vědomi potřeby imigrantů, ale chtějí „jen nějaké/just some“. Celou diskusi ve Švýcarsku však rámoval název „*Proti masovému přistěhovalectví*“. Diskurs „*mas*“ a výklad volného pohybu, dle kterého prý může přijít a zůstat ve Švýcarsku kdokoliv - nebyli odpůrci iniciativy schopni překonat. Málokdo z podporovatelů iniciativy asi ví, že dle pravidel volného pohybu osob sice přijít může kdokoliv z *EU*, ale zůstat mohou jen ti, kteří do tří měsíců najdou práci či jsou schopni financovat svůj pobyt, aby se nestali zátěží sociálního systému. Navíc pro nové členské státy včetně ČR ještě do roku 2014 platí kvóty omezující povolení k pobytu.

Dle mého zásadním způsobem zklamala ekonomická lobby. Díky nízkým daním, právní jistotě, politické stabilitě a kvalitnímu vzdělávání sídlí ve Švýcarsku velké množství mezinárodních firem. Soukromé firmy se však snaží držet politické neutrality, což se jim už v roce 1992 nevyplatilo. Po neúspěšném referendu o vstupu do *EHS* právě mezinárodně aktivní firmy založily zájmové sdružení *Economiesuisse*, které zásadním způsobem podporovalo přijetí bilaterálních smluv. *Economiesuisse* je nyní vyčítáno, že nebyla v debatách o iniciativě vůbec vidět. Její šéf musel odstoupit - což je zjevně pozdě.

Falší faktor, který ovlivnil úspěch iniciativy, je specifikum politického systému ve Švýcarsku. V něm má dle mého výhodnou pozici populistická *SVVP*, která je v parlamentu nejsilnější stranou. Švýcarsko díky konkordační formě demokracie nemá opozici, ve vládě je díky tzv. magické formulaci zastoupeno sedm největších stran. Myslím si, že právě neexistence jasného rozdělení mezi vládou a opozicí umožňuje *SVVP* vést rétoricky opoziční kampaně a zároveň za své činy nepřijímat odpovědnost. Vždy jí totiž může svěst na „zlou centrální a lidu vzdálenou“ vládu v Bernu. Třešničkou na dortu populismu je ideologický paradox *SVVP*. Strana, která se staví proti zasahování státu do ekonomiky a prosazující pokud možno nejsvoobodnější trh, v referendu požaduje přesný opak – tedy omezení regulace migrace trhem a zavedení kvót určených státem, ve kterých se prosadí nejschopnější lobbisté.

Limity přímé demokracie?

Těsné výsledky iniciativy obnovily otázku o limitech přímé demokracie mezi jejími odpůrci – tedy především urbánní liberální a vzdělanější populací. Ti se cítí být přehlasováni rurální populací, která přitom profituje v podobě přerodžďování z jejich úspěchu. (Bohatší kantony přispívají chudším a také zemědělství je ve Švýcarsku velmi silně dotováno.) Dalším tématem je možnost omezení snadnosti vyvolání referenda či iniciativy – limit 100 000 podpisů byl totiž zaveden v době, kdy počet obyvatel byl výrazně nižší. Nástroje přímé demokracie jsou využívány mnohem častěji, což je jak velmi nákladné, tak mnohdy jen slouží politickým subjektům ke zviditelnění se. Švýcaři také hlasují velmi často kvůli množství místních, kantonálních a federálních referend. Volební účast je v evropském srovnání poměrně nízká a vypovídá i o možném přetížení voličů.

Dle mého je větším problémem přetížení voličů z důvodů komplikovanosti témat. Pochopit příčiny a důsledky současného globalizovaného světa je pro většinu obyvatel značně obtížné. Generace byly zvyklé na to, že když si koupí BMW, tak bude z Německa. V současnosti jsou součástky z celé Evropy i světa. Mnohdy i finální montování probíhá v jiném státě, než odpovídá původu firmy. Firmy si udržují image *Made in Germany*, kterou lidé znají – ale reálně zcela neodpovídá realitě fungování současného světa. Jak vysvětlit voličům nehmotné, abstraktní a těžko pochopitelné problémy? (Této otázce se věnuje v němčině i pořad *Sternstunde na SRF* s 2 mámi učiteli viz *Demokratie gegen Globalisierung - Ist die Schweiz noch regierbar?*)

Myslím si, že výsledek hlasování ve Švýcarsku poukazuje na problémy společné pro bohaté demokratické společnosti (mezi které řadím i ČR) – které budou vyvolávat čím dál více konfliktů a zájem politologů.

Petr Neugebauer, březen 2014

Zdroje

Wikipedia (de): Eidgenössische Volksinitiative «Gegen Masseneinwanderung», http://de.wikipedia.org/wiki/Eidgen%C3%B6ssische_Volksinitiative_%C2%ABGegen_Masseneinwanderung%C2%BB#cite_note-NZZ_Feb26-32

Wikipedia (en): Swiss popular initiative „Against mass immigration“, http://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_popular_initiative_%22Against_mass_immigration%22

Zoonpoliticon: Von wegen Dichtstress, <http://www.zoonpoliticon.ch/blog/19673/von-wegendichtstress/>

Alexander Segert - the second Nazi graphic artist of SVP, a criminal Fascist Nazi party SVP, <http://www.geschichteinchronologie.ch/eu/ch/kr/criminal-SVP-ENGL/nazi-graphic-artist02-Alexander-Segert.html>

Grafy a mapy k tomuto příspěvku jsou dostupné na webu: www.neup.eu/mei

ÚVAHA O KORUPCI

Semenišťem současně korupcí prorostlé společnosti je v někdejší ČSSR masové členství v KSČ v jiných státech nebývalé. Většinou členové této strany nebyli komunisty v pravém smyslu, ale byli pouze u komunistů z důvodů ryze prospěchářských. Pravých komunistů bolševického typu zase nebylo tak moc. Ti praví komunisté měli fanatickou víru v kvalitu socialismu a byli ochotni i v zájmu věci vraždit (viz politické procesy). V současné době asi přežívá jen residuum těch pravověrných jako např. Soudruzi Grebeníček a Exner či soudružka Semelová. Všichni nekomunisté tehdejší doby byli občany druhé kategorie a bylo všem zřejmé, že členství v KSČ má nesporné společenské výhody a členství ve straně už samo o sobě bylo vlastně korupcí.

Obávám se, že boj s korupcí není otázka krátkodobá a určitě není řešitelná během jednoho volebního období. Pravděpodobně je to problém pro několik příštích generací. Především asi bude nutno vychovat svobodné a hrdé občany, kteří už z podstaty nebudou korumpovatelní. Svobodný a hrdý občan se korumpovat nedá. Naše současná společnost je, bohužel, tak demoralizovaná dlouhou totalitní mocí, v níž prakticky bez protekce či korupce nebylo možno ničeho normální cestou dosáhnout. A korupce se stala nedílnou součástí všedního života a byla zcela normální. Dostat se z tohoto morálního marasmu bude trvat velmi dlouho. Především je nutné, aby se všem občanům jaksi dostalo „pod kůži“ to vědomí, že korupce je něco takového jako krádež nebo podvod. V demokratické společnosti není k dosažení úspěchu nutno podvádět či korumpovat. TGM chtěl pro naši společnost 50 let svobody a demokracie. Zřejmě věděl proč a to je asi ta doba po které možná bude korupce odstraněna.

Taková prognosa je dost děsivá, ale obávám se, že tomu tak skutečně je. Vzpomínám si na dva konkrétní příklady, které mě k tomu názoru přivedly. Můj otec, ruský legionář, byl Masarykův žák, a podle toho se choval. Byl velitelem tehdejšího Doplnovacího velitelství (což byla instituce, která zajišťovala odvozy branců, a kromě jiného patřilo do její pravomoci udělovat tzv. náhradní zálohu přede-

vším pro selské syny, kterým bylo možno krátit tehdy dvouletou vojenskou službu, pokud prokázali splnění určitých kritérií (např. práce v zemědělství), takže si odbyvali zkrácenou vojenskou službu převážně v zimě v období relativního pracovního klidu v zemědělství. O tom, kdo má nárok, rozhodoval právě můj otec na základě podaných žádostí a to samozřejmě vedlo ke snahám o korupci. Zvláště krátce po válce, kdy bylo zásobování potravinami ještě velmi chabé. Ta snaha o korupci spočívala v tom, že žadatelé nosili všelijaký proviant otcovi na Doplňovací velitelství a vím, že jim vyhrožoval i trestním oznámením. Došlo to tak daleko, že chodili k nám domů a maminka s těžkým srdcem je musela odmítat i s třeba vykrmenou husou. Měli jsme všichni doma naříděno od nikoho nic nepřijímat. Říkám to jen proto, že otec byl zapálený masarykovec a tedy hrdý a svobodný občan a nikdy by se k žádné korupci nesnížil. Na druhé straně byl můj dědeček (ředitel školy), který prožil víc než polovinu života v Rakousko-Uhersku a nebyl zřejmě Masarykem příliš ovlivněn. Nemyslím, že byl nějak korumpován, ale rád využíval svých vlivných známých a rovněž v rámci svých možností všelijakým kamarádčům vycházel vstříc. Čili jeho morální kredit byl někde jinde. Přičemž na druhé straně byl velmi obětavý a agilní v budování českých škol v bývalých Sudetech i přes odpor Němců či tehdy státních c.k. úřadů. Už snaha využívat jakýchsi známostí má nakročeno ke korupci. Nedopustil se žádného porušení zákona, ale chci tím jen naznačit rozdílný přístup ke korupci daný různou společenskou výchovou jednotlivce a vědomí si své svobody.

Milan Bednář, únor 2014

FILIPA NOVÝM KOUSKŮM NENAUCÍŠ

Soudruh Vojtěch Filip se veřejně zastává právě zesnulého Vasilu Bil'aka a omlouvá jeho spoluautorství zvacího dopisu, který umožnil lehčí vstup sovětských okupantů na našem území v roce 1968. Bil'ak tvrdil, že na dopise jeho podpis není, ale to znalci jednoznačně vyvrátili. Lhal!! Přesto místo trestu za velezradu mohl prožít celkem klidné a spokojené stáří. Říká se o mrtvých jen dobré, ale co bylo na Bil'akovi dobré? Nebyl dobrý krejčí ani politik, stejně jako Hitler nebyl dobrý malíř nebo Stalin nebyl dobrý manžel ani otec a vůbec ne humanista.

Z pohledu pozůstalých po Janu Palachovi a mnoha dalších, které brežněvovská okupace stála život, i nás všech, na kterých ulpěla špína z bot sovětských vojáků následujících dvacet let. Je to neuctivé a trapné. Z pohledu komunistů typu Grebenička nebo Ransdorfa je to pochopitelné. Ty by nejraději vyhlásili státní smutek. To doufám slušní lidé nedopustí. Ty totiž o komunismu vědí své. Jen si myslím, že proti Filipovi a pohrobkům jeho ražení je už třeba něco dělat.

František Parožek (březen 2014)

KDO JE KDO Z DEMOKRATICKEHO KLUBU (47)

Kebrle, Jiří (Georg), zámečnický a montér ocelových konstrukcí, 2 roky také horník (viz níže); nar. 19. 11. 1938 v Plzni, ženatý, manželka Marie, roz. Ryplová, nar. 3. 1. 1942; otec František (1906-1993), matka Marie, roz. Stunová, (1908 v Kamenném Újezdě u Nýřan -1956), syn Georg (Jiří), nar. 10. 3. 1965 v Plzni, občan Rakouska, vnuk Martin (2004), vnučka Petra (2005).

NYNÍ: důchodce. - **ST:** odborné učiliště státních pracovních záloh (1953-1955) -

KRÉDO: Nikdy nejednat z prospěchu proti vlastnímu přesvědčení. - **ZÁJMY:** Dokud to zdravotní stav dovoloval, horská turistika, novodobá historie (prioritní zájem o dva nejzločinnější režimy 20. století, nacistický a komunistický). - **P:** Horník na velkodole čs. armády v Karviné (1959-1960); zámečnický a montér v plzeňské škodovce (1960-1968); po emigraci v srpnu 1968 u firem BMW a Krauss-Maffei v Mnichově. Po vyhlášení amnestie koncem roku 1973 a návratu pracoval v Tesle Nýřany; v září 1974 byl na základě udání propuštěn za „rozšiřování západní propagandy a rozvracení důvěry pracujících v politiku KSČ“. Horník-pomocník lamače v uranových dolech v Příbrami (1974-1975), poté opět v plzeňské škodovce (1975-1979); po vystěhování pracoval v Rakousku u firmy Voest-Alpine Montage ve Welsu jako zámečnický. - **Ž:** V roce 1963 trestně stíhán pro pobuřování proti republice. V roce 1968 se na pracovišti i v místě bydliště podílel na akcích požadujících úplnou demokracii, nejen tzv. demokratizaci, obnovení sociálně demokratické strany, svobodné volby, vystoupení Československa z Varšavské smlouvy a vyhlášení neutrality. V srpnu 1968 emigroval do NSR, kde dostal azyl, avšak manželce a synovi nebyl povolen odchod z Československa; proto v roce 1973 využil amnestie a vrátil se. V roce 1980 se s manželkou a synem vystěhoval do Rakouska. Jeho životní dráhu ovlivnil významně jeho otec, který pocházel z hornické rodiny a vystudoval a absolvoval Státní učitelský ústav v Plzni. Vyučoval na menšinových českých školách na Domažlicku a na měšťanské škole v Nýřanech (1925-1938), kam se v roce 1945 vrátil a stal se prozatímním ředitelem této školy. Od listopadu 1945 byl okresní osvětový inspektor, předseda okresního výkonného výboru sociálně demokratické strany ve Stříbře a člen krajského výkonného výboru této strany v Plzni. Po únorovém puči zbaven všech funkcí, v únoru 1949 zatčen a v červnu téhož roku odsouzen podle zák. 231/48 státním soudem v Praze ke 12 letům těžkého žaláře. Propuštěn byl po 11 letech v prosinci 1959 a poté pracoval až do důchodu jako pomocný stavební dělník. - **POL:** sociální demokrat, člen rakouského odborového svazu pracujících

v kovoprůmyslu (ÖGB, od roku 1980), členem sociálně demokratické strany Rakouska (SPÖ, od roku 1981), exilové sociální demokracie od jejího XXII. sjezdu v Curychu v srpnu 1983, členem ústředního výkonného výboru této strany v exilu a ústředního výboru obnovené sociálně demokratické strany (sjezd 24.-25. 3. 1990) v Československu (1990-1991). Spoluzakladatel Battěkovy Asociace sociálních demokratů (1991). Po smrti otce se stal členem Konfederace politických vězňů v Plzni. Členem Demokratického klubu od roku 1997, Členem Seliger-Gemeinde (Společenství sudetoněmeckých sociálních demokratů), s kterými byl v kontaktu jako člen exilové sociální demokracie. Do roku 1990 aktivista IGFM (Mezinárodní společnosti pro lidská práva). - **D:** Dopisy redakcím exilových tiskovin a po roce 1989 do Necenzurovaných novin, vydávaných Petrem Cibulkou (všechny s antikomunistickým obsahem). Ve stejném duchu byly i všechny moje projevy na veřejných shromážděních.

SA: 4600 WELS, Thomas-Mann-Strasse 7, Rakousko
Tel. + 43 072 42 67564, mobil (roaming): +420 776 143 338

VÁŽENÉ KOLEGYNĚ, VÁŽENÍ KOLEGOVÉ,

k tomuto číslu Dk-Dialogu je připojena složka na úhradu členských příspěvků za rok 2014. Můžete ji použít též pro zaplacení dlužných příspěvků za minulá léta. Doporučená výše příspěvku byla publikována v Dk-Dialogu 2/2013, s. 15, kterou zde opakujeme. Výdělečně činní členové platí 3 % ze všech svých celkových čistých příjmů, tj. 3 Kč z každých 1000 Kč; doporučené minimum je 500 Kč ročně (může být i menší, pokud u nižšího příjmu není tato minimální částka dosažena; týká se zejména pracujících na částečný úvazek nebo pracujících důchodců). Pro všechny ostatní členy (studenti, důchodci apod.) je minimální výše příspěvku 100 Kč. Pro všechny, kdo v loňském roce nezaplatili příspěvky, je k této složence připojena zvláštní urgence. Prosíme, abyste uváděli při své platbě své členské číslo jako variabilní symbol. V loňském roce jsme nebyli schopni identifikovat 10 plateb. Zároveň Vás prosíme, abyste se zaplacením příspěvku neotáleli, a pokud jste již zaplatili, považujte toto oznámení za bezpředmětné. Děkujeme všem, kdo tuto svou členskou povinnost včas plní.

František Filaun

Z ČINNOSTI DEMOKRATICKÉHO KLUBU

Také v lednu, únoru, březnu a dubnu pokračovala pravidelná setkání členů a přátel k aktuálním politickým otázkám. V lednu s úvodním slovem vystoupil

kol. Zdeněk Uhlíř s informací o Manifestu svobody (Freiheitsmanifest) z 29. 10. 2013, který podepsalo několik desítek významných německých a zahraničních osobností. V únoru kol. Břetislav Fajkus se zabýval demokracií a demokratismem z pohledu filosofie. Břežnové setkání uvedla kol. Jiřina Šiklová úvahou, zda mají politické diskuse smysl, na takto položenou otázku odpověděla jednoznačně kladně. V dubnu kol. Běla Plechanová se věnovala působení Evropské komise, Evropské rady a Evropského parlamentu, jejich vzájemnému vztahu a diskusi o demokratickém deficitu. Téma bylo velmi aktuální vzhledem ke květnovým volbám do Evropského parlamentu.

POZVÁNKA

Další setkání členů a přátel Demokratického klubu se koná v úterý dne 20. května 2014 v 17 hod. v Měšťanské besedě, Jungmannova ulice 17, Praha 1, místnost 206 (druhé patro). Setkání uvede tématem Demokracie a veřejná správa kol. Edvard Outrata. Setkání bude moderovat kol. Ondřej Wagner.

Pravidelná setkání se budou konat i v dalších měsících včetně července a srpna, vždy každé třetí úterý v měsíci. Svá úvodní vystoupení předběžně přislíbili kol. Zuzana Lehmannová, Jaroslava Wenigerová, Marie Neudorfllová, Ivo Ritschelová, Zuzana Simor aj. Pozvánky na tato setkání zasláme pouze e-mailem. Pokud je nedostáváte, nemáme Vaši e-mailovou adresu. Obrácíme se proto na všechny členy, aby nám sdělili svoji e-mailovou adresu (to se týká i mimopražských členů, neboť budou informováni o činnosti Klubu). Kromě toho se pokoušíme pořádat tato setkání, i když nepravidelně, také v jiných městech. Uvítáme vaše návrhy.

Vydavatel: Demokratický klub, Františka Křížka 1, 170 00 Praha 7.

Telefonní číslo: 221 506 733 (též záznamník);

e-mail: dklub@volny.cz webová stránka: <http://www.demokratickyklub.cz>

Bankovní spojení Demokratického klubu:

Česká spořitelna, a.s., pobočka č. 01/103, Praha 1, Rytířská 29, číslo účtu 1923868339/0800
IBAN CZ 76 0800 0019 2386 8339 SWIFT GIBACZPX

Redakční rada: Zdeněk Kalvach (odpovědný redaktor), Radovan Jelínek, Zdeněk Pavlík
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 2471/93 ze dne 20.12.1993. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. 6759.

Příspěvky jednotlivých autorů, členů i nečlenů Dk, nemusejí vyjadřovat názory Klubu. Tyto jsou vyjádřeny pouze v oficiálních (číslovaných) stanoviskách Demokratického klubu.